

taj zadatak od velikog značenja, jer nam daje mogućnost da pratimo rad naših apsolutenata u praksi, a s druge strane nam takova suradnja omogućuje dobro povezivanje nastave s našom praksom. Nastava zato postaje vrlo aktualna, za učenike zanimljiva i korisna. Center sudjeluje i u znanstveno-istraživačkom radu koliko to dozvoljavaju mogućnosti, i to u aplikativnim temama. Kod cijelog tog rada Center surađuje sa Zavodom za mlekarstvo Kmetijskog instituta Slovenije, odnosno Instituta za mlekarstvo Biotehniške fakultete.

Na kraju bih želio toplo zahvaliti mljekarskim organizacijama Slovenije za toliko razumijevanje u našem radu i za tako tijesnu i korisnu suradnju. Ako budemo takovu suradnju još produbili, to će općenito biti od koristi našim apsolutentima i mljekarstvu.

Tom prilikom bi se rado zahvalili drugu inž. Lašiču, koji je za vrijeme od 20 godina uspješno vodio školu. S velikom ljubavi je radio s omladinom, živio s njom i za nju kao odličan uzgajatelj i pedagog. Svi mi, koji smo dugo godina s njime surađivali, visoko cijenimo njegovo zalaganje na dobrobit škole. Naše je mljekarstvo u to doba proživljavalo veliku preobrazbu, u skladu s tim bilo je potrebno prilagoditi rad škole. Taj rad sigurno nije bio lak. Za sav trud i napore, koje je uložio za uspjeh škole, najiskrenije mu zahvaljujemo. Istovremeno izražavamo želju da bi još i nadalje surađivao kod uzgoja novog mljekarskog naraštaja.

Izražavam zahvalnost i svim suradnicima Mlekarskog školskog centra koji ulažu toliko truda, da bi učenici napustili školu sa čim boljim znanjem i da bi bili dobro pripremljeni za svoj budući poziv!

Dipl. inž. Milan Hafner, Ljubljana

Poslovno združenje Slovenije

OSVRT NA MLJEKARSKO ŠKOLSTVO SLOVENIJE I NA NEKE ZNAČAJNE PROBLEME MLJEKARSTVA*

Na proslavi 60-godišnjice mljekarskog školstva u Sloveniji dipl. inž. Milan Hafner u ime Poslovnog združenja Slovenije iznio je historijat i ujedno se osvrnuo na neka od značajnih mljekarskih problema. Donosimo skraćeni izvod.

Prošlo je 92 godine, kad se god. 1875. i 1876. na Bohinju i Tolminu s pomoću Švicarca Tomaža Hitza počelo proizvoditi ementalac i grijer.

God. 1907. na poticaj ondašnjih mljekarskih zadruga dovršena je gradnja mljekare u Vrhniki. Osnivanjem prve mljekarske škole na današnjem jugoslavenskom teritoriju u Vrhniki položen je temelj mljekarskog školstva. Od tada, pa i prije, za i nakon svjetskog rata oblikovao se kadar naših mljekarskih radnika na mljekarskoj školi osnovanoj god. 1927. u Škofjoj Loki i u sadašnjoj školi u Kranju. Osim toga mnogobrojni mljekarski radnici dobivali su stručno znanje i praksu na mnogim tečajevima u Bohinju i Tolminu.

Brzim razvojem stočarstva, a s time i veće proizvodnje mlijeka bilo je potrebno graditi mnogo novih mljekara diljem Slovenije i cijele Jugoslavije i obnoviti postojeće. U vezi s time bili su potrebni novi stručni kadrovi, pa je god. 1946. odlukom Ministarstva za kmetijstvo in gozdarstvo LRS počela radom nova mljekarska škola u Kranju.

* Izvod iz govora druga dipl. inž. Milana Hafnera prigodom 60-godišnjice mljekarskog školstva u Sloveniji.

Razvitak mljekarskog školstva bio je skopčan s poteškoćama. Uza sve to ono je preraslo uži slovenski okvir u jugoslavenske razmjere.

U razdoblju od 1950—1960. izgrađeno je mnogo novih mljekarskih pogona. Tada je samo u Sloveniji bilo izgrađeno 8 novih i adaptirano više starih mljekara.

Današnji maksimalni kapaciteti mljekara u Sloveniji iznose godišnje približno 150 mil. l mlijeka. Teoretski je kapacitet za 26% veći od sadašnjih otkupljenih količina mlijeka.

U današnjim uvjetima privređivanja mljekare u pretežnoj mjeri nemaju realne mogućnosti za ulaganje sredstava za proširenu reprodukciju, za modernizaciju i obnovu zastarjele opreme za preradu mlijeka kao i opreme za suvremenu ambalažu za mlijeko i mlječne proizvode te izgradnju prostorija za zrenje i skladištenje proizvoda.

Trenutačno je uočljiva stabilizacija tržišne proizvodnje mlijeka koja je nadošla privrednom reformom u god. 1965. Nestabilnost u razdoblju od 1963. do 1965. prouzrokovana je bila neekonomičnom cijenom otkupljenog mlijeka od društvenog, a prije svega od individualnih proizvođača.

Organizirani otkup tržišnih viškova po mljekarama Slovenije iznosio je god. 1954. 44 mil. l, pa je lanjske godine dosegao 107 mil. l, tj. u razdoblju od 12 godina povećao se za 143%. To je maksimum u povijesti našeg mljekarstva.

Pozitivno je, da se nakon stupanja na snagu privredne reforme individualni proizvođač kao kooperant poljoprivredne zadruge i poljoprivrednih kombinata usmjerio na specijaliziranu tržišnu proizvodnju mlijeka.

Nasuprot pozitivnoj pojavi mljekarstvo se susreće s problemom plasmana mlječnih proizvoda i širim kompleksom pitanja koja su posredno ili neposredno ovisna o faktoru formiranja prodajne cijene, potrošnje mlijeka i mlječnih proizvoda, pa zadnje godine i o uvozu mlječnih proizvoda.

Kod nas su još velike mogućnosti u pogledu povećanja potrošnje mlijeka i mlječnih proizvoda u usporedbi s potrošnjom zapadnih i sjevernih zemalja.

Istovremeno to i dokazuje, da se naša mljekarska industrija zbog pomankanja finansijskih sredstava i male zainteresiranosti u proteklim godinama nije angažirala na povećanju potrošnje mlijeka i mlječnih proizvoda.

Cijene naših mlječnih proizvoda su približne svjetskim cijenama (maslacu i siru). Međutim, kupovna moć naših potrošača je mala, a uz to kvaliteta i izbor mlječnih proizvoda ne zadovoljava. Tome ima više razloga:

— *kvaliteta otkupljenog mlijeka suviše se polako poboljšava.* — Sada su povoljni uvjeti za što bolje poboljšanje kvalitete, jer su za to izdane potrebne republičke i savezne odluke, s kojima je regulirana otkupna cijena mlijeka;

— *naša mljekarska industrija još nema standarde;*

— *nije izvršena specijalizacija kod proizvodnje mlječnih proizvoda, a samo pojedine mljekare su za to pokazale interes i specijalizirale su se bez dugoročnog republičkog ili saveznog plana;*

— *ekonomsko stanje mljekara sili neke pogone da ukidaju proizvodnju manje rentabilnih mlječnih proizvoda, iako je naš asortiman mlječnih proizvoda skroman.*

Spomenute pojave dokazuju, da tradicija, koju ima mljekarstvo u Sloveniji ne predstavlja i osnovu za daljnji rast i razvoj te grane. Za to su potrebne prije svega materijalne osnove, konstantna tržišna proizvodnja i priliv mlijeka u mljekare, suvremena mehanizacija i odgovarajući tehnološki procesi, te

organizirana poslovno-tehnička suradnja među samim mljekarama te s proizvođačima kao i jedinstveni nastup na unutarnjem i vanjskom tržištu.

Utvrđeno je da proizvodnja u Sloveniji, osim za mlijeko i mlječne napitke, ne pokriva naše potrebe gradova i industrijskih središta.

Liberalizaciju uvoza mlječnih proizvoda iskoristila su mnoga trgovačka i industrijska poduzeća, koja su prodajom uvoznih mlječnih proizvoda proizrokovala mljekarama poteškoće pri prodaji maslaca njihove proizvodnje zbog sniženja cijene domaćeg maslaca, koji je u Sloveniji spao na nivo koji je ispod proizvodnih troškova.

Uza sve te spomenute negativne posljedice, koje se odrazuju na naše mljekarstvo u cijeloj Jugoslaviji, a ne samo Sloveniji, pridružuje se slaba suradnja mljekarske industrije sa znanstvenim - istraživačkim zavodima i institutima. Slovenija ima Institut za mlekarstvo Biotehniške fakultete u Ljubljani i donedavno i Zavod za mlekarstvo pri Kmetijskom institutu — Slovenije i Mlekarski šolski center u Kranju.

Sredstva, koja je zadnjih godina davala zajednica za znanstvenu istraživačku djelatnost bila su vrlo skromna, pa se je moglo malo i na tome raditi, što je sprečavalo razvoj našeg mljekarstva.

Institut za mlekarstvo i Centralni šolski center u Kranju davali su u svakoj godini stručnu pomoć i usluge, kad su od njih mljekare tražile, pa se na tome zahvaljujemo sa željom, da se u buduće rad i suradnja između njih učvrsti i što bolje organizira. Preporuča se mljekarskim organizacijama da združe sredstva za istraživački rad, koji je nužno potreban za veći broj mljekara. Sadanji način privređivanja, što ga nameću načela naše privredne reforme, sile da se zajednički ulažu sredstva za spomenutu namjenu.

Stručni kadar s kojim raspolažu mljekare u Sloveniji se gotovo u cijelosti školovao u sadašnjem Mlekarskom šolskom centru u Kranju i to u poklicnoj mlekarškoj šoli (stručnoj mljekarskoj školi), a manji broj u tehniškoj mlekarškoj šoli za odrasle, odnosno putem tečajeva dobio stručnu spremu kvalificiranog mljekarskog radnika. Interes mladih za tu struku u Sloveniji je sve manji. Rad, što ga obavljaju naši mljekarski radnici, je težak i odgovoran; u usporedbi s drugim zvanjima su slabo plaćeni. To vrijedi prije svega za radnike u sirarsko-preradbenim pogonima udaljenih od većih potrošačkih centara, pa teže plasiraju svoje proizvode, i to po prosječnoj nižoj cijeni. Ti pogoni imaju slabe uvjete za poslovni uspjeh zbog usitnjenosti i nedostatne i zastarjele opreme.

I opći tržišni uvjeti koji će se poošttravati s predviđenom proizvodnjom i preradom mlijeka te predviđenim uvozom mlječnih proizvoda zahtijevaju nove oblike poslovno-tehničke suradnje odnosno i združivanje mljekara u moćne organizacije.

I integracioni procesi, koje očekujemo u budućnosti u Sloveniji i ostalim republikama, postaju uz sadašnje tržišne i proizvodne uvjete sve više aktuelni. S njihovom realizacijom očekujemo vidne uspjehe u našoj grani. Bez dvojbe uz ekonomsko jačanje treba smotrenije modernizirati i specijalizirati preradbene mljekarske pogone, što garantira bolju kvalitetu i jeftinije mlječne prerađevine. Ove mjere su neophodno potrebne za razvoj našeg mljekarstva i s njime u vezi i govedarstva.

Ovu proslavu 60-godišnjice mljekarskog školstva Slovenije kao i cijele SFRJ pridružili smo radnim programom našeg Poslovnog združenja za mlekarstvo u Ljubljani.

Stanje na tržištu nas sili da redovitim ocjenjivanjem dva puta godišnje ustanovljujemo kvalitetu mlječnih prerađevina mljekara Slovenije, članice Poslovnog združenja za mlekarstvo u Ljubljani. Iz dosadašnjih rezultata vidi se da se prosječna kvaliteta poboljšava, ali ipak kod naših pogona mlječni proizvodi iste vrsti nisu tipizirani.

S ovim prikazom o sadašnjem stanju našeg mljekarstva prigodom spomenute obljetnice našeg stručnog školstva dani su skromni obrisi o stanju u kojem se nalazi naše mljekarstvo, i o nekim ključnim problemima, koje se u bližoj perspektivi moraju uspješnije brže rješavati.

Paralelno s izvođenjem spomenutih nužnih mjera potrebno je garantirati i bolje uvjete rada u Mlekarskom šolskom centru — Kranj osiguranjem suvremene opreme za nastavu i praktičnu obuku.

Sredstva za nabavu učila i nove opreme morat će obezbijediti mljekare te otplaćivati anuitete za opremu nabavljenu uz kredit. Te garancije nikako ne smije preuzeti sama mljekarska industrija SRSL nego i mljekare drugih republika, jer MŠC — Kranj uzgaja i stručni mljekarski kadar za njihove potrebe.

Prigodom 60. obljetnice mljekarskog školstva u ime Poslovnog združenja za mlekarstvo zahvaljujemo se pedagoškom stručnom kadru MŠC i učiteljima za praktičnu obuku, za njihov požrtvovan rad.

Posebno se zahvaljujemo drugu inž. Lašiću za njegov 21. godišnji rad u spomenutom šolskom centru u Kranju koji je vodio od god. 1946. do 1966.

Prof. dr Dimitrije Sabadoš

Zavod za mljekarstvo

Poljoprivredni fakultet Zagreb

JUGOSLAVENSKI JUBILEJ STRUČNOG OBRAZOVANJA IZ MLJEKARSTVA

Mlekarska šola, odnosno Mlekarski šolski center u Kranju održao je 15. XII o. g. proslavu stručnog obrazovanja započetog u Sloveniji prije šezdeset godina. Iz referata inž. F. Forstneriča (2) i inž. M. Hafnera (3), koji su gotovo u cijelosti objavljeni u ovom broju »Mljekarstva«, i stručnih studija S. Šabca (5), I. Benka (1) i dr. (4) vidljivo je da je potreba za sistematskim stručnim školovanjem sazrijevala trideset i više godina. Inicijativom J. Mesara, koji je u Bohinj došao 1863. (1) ili 1864. god. (5, 4), osnivane su sirarske zadruge — Bitnje, 13. III 1873. god. (1) — i za njih organizirani prvi tečajevi iz proizvodnje i prerade mlijeka — T. Hitz, 1873. god. (5, 4).

Prva mljekarska škola, u Vrhniki (6, 7), djelovala je od god. 1907. do 1914. do početka I svjetskog rata. Tek nakon dužeg oporavljanja poljoprivrede od rata osnovana je u Sloveniji druga mljekarska škola, u Škofjoj Loki (1926—1941. god.). I njenu djelatnost prekinuo je rat — II Svjetski (6). Zahvaljujući tradiciji, iskustvu i kadrovima kojima je raspolagala Slovenija, ovaj put samo godinu dana poslije rata (1946. god.), obnovljena je nastava iz mljekarstva u »Mlekarskoj šoli« u Kranju (6).

Mljekarske škole u Sloveniji: Škofja Loka s 57% i Kranj s prosjekom od 60% učenika iz drugih republika SFRJ dale su time i mljekarstvu cijele zemlje kvalitetno jezgro stručnih kadrova. Stručnjaci iz Škofje Loke podnijeli su